

Małgorzata Leśniak-Johann

Demograficzne uwarunkowania popytu turystycznego mieszkańców województwa dolnośląskiego

Ekonomiczne Problemy Usług nr 83, 57-71

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAŁGORZATA LEŚNIAK-JOHANN

Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu

DEMOGRAFICZNE UWARUNKOWANIA
POPYTU TURYSTYCZNEGO
MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wprowadzenie

Popyt turystyczny jest podstawową kategorią kształtującą relacje konsumenckie na rynku turystycznym. Według W. Hunzikera i K. Krapfta popyt turystyczny jest „sumą dóbr turystycznych, usług i towarów, które turyści są skłonni nabyć przy określonym poziomie cen”¹.

Popyt turystyczny można rozpatrywać w dwóch wymiarach²:

- wąskim – popyt na te dobra i usługi, które wiążą się wyłącznie z uczestnictwem w turystyce (np. usługi hotelarskie, pakiety wycieczkowe);
- szerokim – popyt na dobra i usługi, które pojawiają się nie tylko w związku z faktem uprawiania turystyki, ale wiążą się z popytem osób zamieszkujących miejsce recepcji turystycznej.

Prawidłowe zdefiniowanie determinant popytu na rynku turystycznym sprzyja poprawnej segmentacji rynku, ułatwia adresowanie wszelkich działań

¹ J. Altkorn, *Marketing w turystyce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1994, s. 23.

² A. Niezgoda, P. Zmysłony, *Popyt turystyczny. Uwarunkowania i perspektywy rozwoju*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2003, s. 41–42.

promocyjnych do konkretnych grup, a pośrednio wpływa także na lepsze zaspokojenie potrzeb klientów.

Istnieje bardzo wiele determinant popytu turystycznego w regionie, wśród najczęściej podkreślanych czynników kształtujących popyt turystyczny wymieniane są: ekonomiczne, demograficzne, geograficzne, prawno-polityczne oraz społeczne i psychologiczne³. W opracowaniu szczególną uwagę poświęcono czynnikom demograficznym.

Celem pracy jest wskazanie na najważniejsze uwarunkowania demograficzne popytu turystycznego mieszkańców Dolnego Śląska w latach 1995–2009 oraz możliwości kształtowania na ich podstawie oferty turystycznej w odniesieniu do grupy, jaką są mieszkańcy województwa dolnośląskiego. Wskazano na najważniejsze zmiany, których efektem jest duże znaczenie w kształtowaniu potencjalnego popytu turystycznego mieszkańców Dolnego Śląska.

Region dolnośląski należy do czołówki najbardziej konkurencyjnych regionów w Polsce – dysponuje znaczącym 8-procentowym potencjałem ludnościowym w skali kraju. W kontekście zaspokojenia potrzeb turystycznych mieszkańców regionu warto zwrócić uwagę na czynniki, które mogą różnicować terytorialnie popyt turystyczny mieszkańców.

Czynniki demograficzne są jedną z grup czynników kształtujących popyt, które działają w perspektywie długookresowej.

W opracowaniu poddano analizie kwestie demograficzne, a szczególnie zmianę liczby ludności, struktury ludności według wieku, płci, procesy związane z ruchem naturalnym i wędrownym mieszkańców województwa. Wskazano także na prognozy demograficzne w perspektywie roku 2020. Zwrócono też uwagę na wykorzystanie wiedzy na temat uwarunkowań demograficznych w kształtowaniu produktów turystycznych dla mieszkańców regionu.

1. Demograficzne determinanty popytu turystycznego – ujęcie teoretyczne

Czynniki demograficzne stanowią grupę zmiennych obiektywnych stanowiących podstawę segmentacji turystycznej rynku w regionie dzielącym konsumentów na grupy, które ze względu na powyższe czynniki – w zależności od

³ V.T.C. Middelton, *Marketing w turystyce*, Polska Agencja Promocji w Turystyce, Warszawa 1996, s. 38.

uwarunkowań – przedstawiają podobny popyt na dane dobro. Dane uzyskane o konsumentach dają możliwość dostosowania produktów do ich potrzeb oraz bezpośredniego zaadresowania działań promocyjnych do konkretnych grup odbiorców⁴.

Wśród demograficznych determinant popytu turystycznego należy wymienić: zmiany liczby ludności, strukturę ludności według płci i wieku, strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, wielkość rodziny. Należy podkreślić, że czynniki demograficzne są w dużym stopniu skorelowane z czynnikami ekonomicznymi⁵.

Można wskazać kilka prawidłowości pomiędzy sytuacją demograficzną w regionie a znaczeniem w kształtowaniu popytu turystycznego w państwach i regionach o wysokim poziomie wzrostu i rozwoju gospodarczego:

- wzrost liczby ludności w regionach stanowi szansę wzrostu zainteresowania aktywnością turystyczną;
- zmiany w strukturze ludności według wieku, tj. wzrost znaczenia ludności w wieku poprodukcyjnym oraz wzrost długości życia mieszkańców, związane z tym większe zasoby czasu wolnego, dysponowanie stałym, rosnącym funduszem swobodnej decyzji. W związku z ogólnoswiatowymi tendencjami liczba bardziej doświadczonych turystów w starszym wieku będzie wzrastać szybciej niż ogólny popyt na produkty sektora turystycznego (mimo że stopniowe zmniejszanie emerytur i trend do podwyższania wieku emerytalnego może spowolnić tę tendencję w dłuższej perspektywie)⁶;
- spadek przyrostu naturalnego, spadek średniej liczby osób przypadających na gospodarstwo domowe. Konsekwencje takiej sytuacji to: mniejsza liczba dzieci w rodzinie, wyższy dochód do dyspozycji oraz potencjalnie większa aktywność turystyczna;
- zmiany w strukturze ludności według płci – przewaga liczby kobiet w strukturze związana jest m.in. ze strukturą gospodarki narodowej

⁴ A. Niezgoda, P. Zmyślony, *op. cit.*

⁵ S. Ciok, S. Dotzblasz, M. Leśniak, A. Raczyk, *Polska-Niemcy. Współpraca i konkurencja na pograniczu*, Acta Universitatis Wratislaviensis, „Studia Geograficzne”, t. 85, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008, s. 94.

⁶ A. Lewandowska, *Popyt na rynku turystyki uzdrowiskowej. Zagadnienia teoretyczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 439, „Ekonomiczne Problemy Turystyki” nr 6, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2006, s. 97.

w regionie; może to generować popyt na produkty turystyki uzdrowiskowej, spa, wellness, poznawczej i aktywnej.

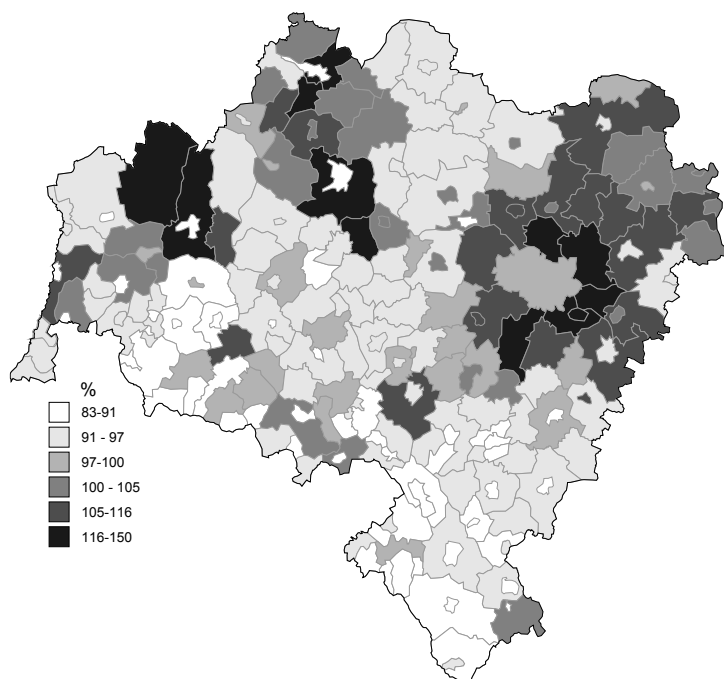
2. Trendy demograficzne w województwie dolnośląskim

W skali województwa w latach 1995–2009 nastąpił niewielki spadek liczby ludności (4% w stosunku do roku 1995), co daje obecnie łącznie 2 988 tys. mieszkańców. Widoczna jest polaryzacja przestrzenna ludności, co związane jest z polaryzacją ekonomiczną w regionie. W badanym okresie, tj. w latach 1995–2009, zmiany liczby ludności są pośrednio wyznacznikiem sukcesu samorządów terytorialnych mierzonego lepszymi warunkami życia, wyższymi dochodami, korzystniejszą sytuacją na rynku pracy. Na obszarze woj. dolnośląskiego można wskazać trzy spójne regiony, które charakteryzują się wzrostem liczby ludności w 2009 roku w stosunku do roku 1995 (rysunek 1):

- obszar metropolitalny Wrocławia rozszerzony na gminy dalszego otoczenia Wrocławia w kierunku północno-wschodnim;
- obszar gmin drugiego pasa przylegających do granicy polsko-niemieckiej czerpiący korzyści z dostępności komunikacyjnej (autostrada A4) oraz aktywności gospodarczej (Specjalna Strefa Ekonomiczna);
- Obszar LGOM (Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy).

Wzrost ludności w przeciągu ostatnich 14 lat w tych obszarach sięgał nawet 50% (strefa podmiejska Wrocławia).

Pozostałe obszary charakteryzują się pogłębiającym spadkiem liczby ludności, w obszarach sudeckich sięgającym nawet 17% w stosunku do roku 1995 (rysunek 1). Są to regiony o strukturze depopulacyjnej utrwalonej po II wojnie światowej.

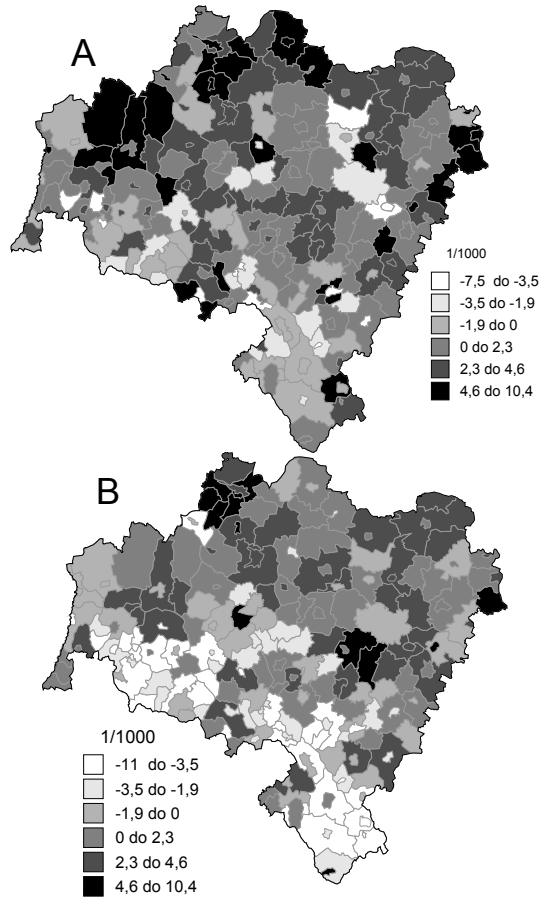
Rys. 1. Zmiany liczby ludności w gminach województwa dolnośląskiego w latach 1995–2009 (1995=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jedną z przyczyn zmian liczby ludności jest ruch naturalny opisywany przez wskaźnik przyrostu naturalnego. W skali Polski i województwa jest to zasadnicza składowa kształtująca rzeczywistą liczbę ludności. W skali województwa widoczny jest znaczący spadek przyrostu naturalnego w 2009 roku w relacji do roku 1995, tj. z 0,6 promila w 1995 roku (Me 1,6 promila) do -0,4 promila w roku 2009 (rysunek 2).

Widoczne jest także pogłębianie się niekorzystnej sytuacji demograficznej – coraz więcej gmin notuje ujemny przyrost naturalny w granicach -7 promila, czyli ponad trzy razy mniejszy niż mediana dla województwa. Są to głównie ukształtowane regiony depopulacyjne Sudetów, ale również gminy centralnej części województwa (np. gminy powiatu średzkiego), gdzie coraz bardziej widoczne są przejawy procesów starzenia się społeczeństwa (rysunek 2). Najbar-

dziej korzystna sytuacja pod tym względem występuje w gminach podwrocławskich oraz LGOM.

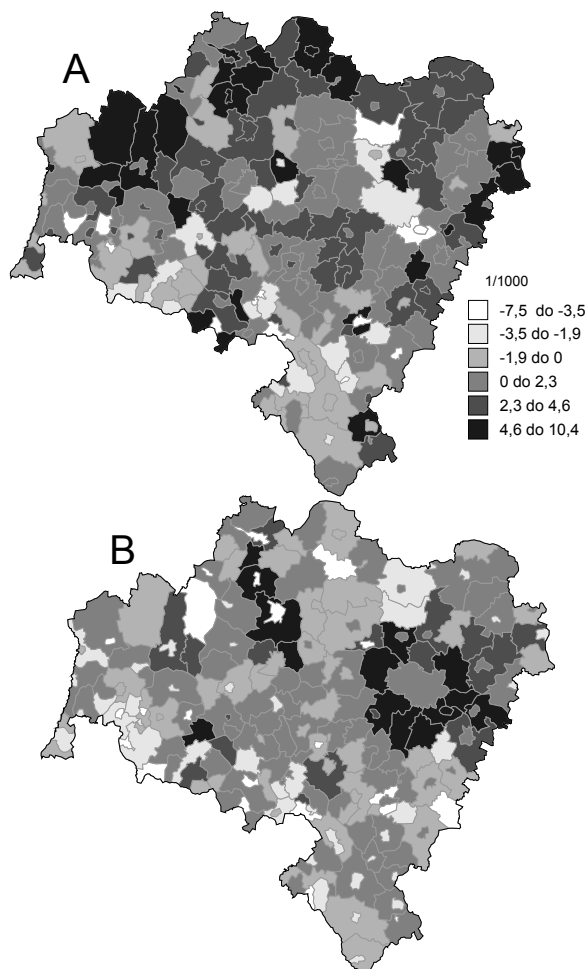

Rys. 2. Wskaźnik przyrostu naturalnego w gminach województwa dolnośląskiego w latach 1995 (A) i 2009 (B)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Aby zapewnić tzw. prostą zastępowalność pokoleń, czyli utrzymanie mniej więcej stałej liczebności społeczeństwa, potrzebny jest wskaźnik dzietności na poziomie minimum 2,1. W woj. dolnośląskim wskaźnik dzietności w 2009 roku wynosił średnio 1,32. Również wskaźniki reprodukcji brutto (liczba żywo narodzonych dzieci płci żeńskiej przypadająca na jedną kobietę w wieku rozrod-

czym) nie wygląda optymistycznie – w woj. dolnośląskim są to wartości rzędu 0,648 w roku 2009, w podregionie legnicko-głogowskim nieco wyższe – 0,679, a w regionie wrocławskim – 0,699.

Rys. 3. Wskaźnik salda migracji ogółem na pobyt stały w gminach województwa dolnośląskiego w latach 1995 (A) i 2009 (B) roku.

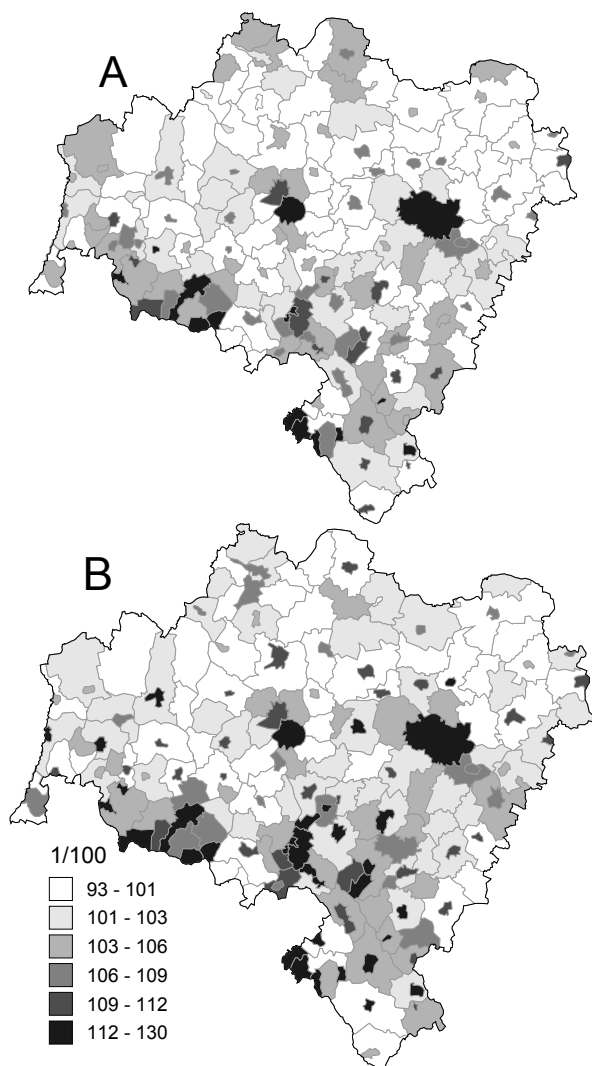
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W najbliższych latach znaczenie czynnika przyrostu naturalnego w rzeczywistej zmianie liczby ludności może maleć na rzecz składowej ruchu wę-

drówkowego. Od roku 2000 w skali regionów i gmin widoczne jest wzmożone zjawisko migracji, które kształtuje procesy demograficzne w gminach. W skali województwa wskaźnik migracji ogółem (wewnętrzne i zewnętrzne) wzrósł z -0,6 promila w roku 1995 do 0,32 promila w 2009 roku. Widoczny jest wzrost znaczenia i atrakcyjności dolnośląskich gmin dla migrantów oraz rosnąca polaryzacja procesów migracyjnych (rysunek 3).

Największa dynamika zmian widoczna była na obszarach atrakcyjnych gospodarczo oraz w niedalekiej od nich odległości, np. w okolicach Wrocławia, na obszarach wiejskich LGOM, w gminach wiejskich na Pogórzu Sudeckim i w kotlinach sudeckich.

Widoczna jest także zmiana kierunku migracji z dominującego przed rokiem 2000 wieś–miasto na dominujący obecnie miasto–wieś. Zjawisko to jest szczególnie uchwytne statystycznie w obszarze metropolitalnym Wrocławia oraz w gminach miejsko-wiejskich. Przykładowo w gminie Polkowice zasadnicze zmiany we wskaźniku salda migracji widoczne są pomiędzy częścią miejską i wiejską gminy. W części miejskiej saldo migracji spada z 116 w 1995 roku do -37 osób w roku 2009 (z 5,3 promila do -6,7 promila), rośnie saldo migracji w wiejskiej części gminy z -12,2 promila do 28,7 promila, co jest zgodne z trendami wojewódzkimi. Średnio w gminie Polkowice wartość wskaźnika spadła z 2,7 promila w 1995 roku do -1,4 promila w roku 2009, co wskazuje na dużo większą dynamikę *in minus* niż średnio w województwie (rysunek 3).

Rys. 4. Wskaźnik feminizacji w gminach woj. dolnośląskiego w latach 1995 (A) i 2009 (B)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zmiany w strukturze według płci związane są z wieloma czynnikami: strukturą urodzeń według płci (przewaga płci męskiej), różnicami w długości

trwania życia między kobietami i mężczyznami (kobiety żyją dłużej)⁷ oraz zmianą w strukturze ekonomicznej regionu, tj. wzrostem znaczenia sektora usługowego w gospodarce regionu.

W gminach województwa widoczne są zmiany w strukturze według płci ze wskazaniem na wzrost liczby kobiet. Wzrost jest nieznaczny – z 106,7% w 1995 roku do 108,8% w roku 2009. Szczególnie duże wzrosty zanotowano w obszarach o najwyższym stopniu urbanizacji, np. we Wrocławiu i Jeleniej Górze (114 kobiet na 100 mężczyzn) oraz w gminach z przewagą działalności usługowej (w tym usług turystycznych), takich jak: Kudowa Zdrój, Kłodzko. Przybywa także gmin, które notują przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn w stosunku do roku 1995 (rysunek 4).

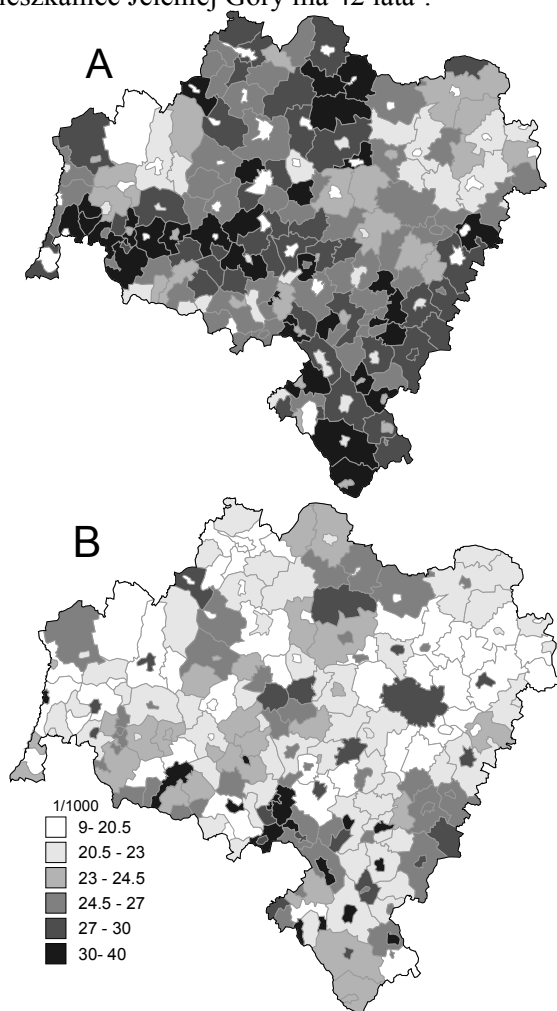
Ważna z punktu widzenia przyszłych procesów społecznych i ekonomicznych oraz kształtowania popytu turystycznego jest struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. Widoczne są zasadnicze zmiany w strukturze wiekowej ludności na Dolnym Śląsku między rokiem 1995 a 2009. Rośnie znaczenie ludności w wieku poprodukcyjnym (wzrost z 14% w 1995 roku do 17% w roku 2009), maleje natomiast znaczenie w strukturze grupy osób w wieku przedprodukcyjnym (spadek z 26% w 1995 roku do 18% w roku 2009).

W 2009 roku populacja Dolnego Śląska podlegała znacznie bardziej procesom starzenia się społeczeństwa niż średnio w Polsce⁸. Jest to efekt niekorzystnych zmian, które zachodziły w województwie w ostatnich 14 latach, między innymi obrazowany wzrostem wskaźnika obciążenia ekonomicznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym). W roku 1995 w województwie dolnośląskim wskaźnik ten wynosił średnio 22,8%, a w 2009 roku – już 25,3%. Widoczne jest także duże zróżnicowanie przestrzenne w tej kwestii (rysunek 5). Sytuacja na korzyść zmieniła się w gminach otoczenia Wrocławia, gdzie zanotowano spadki wskaźnika nawet do 5% oraz w gminach wiejskich. Z drugiej strony istnieją gminy miejskie, które zanotowały znaczne wzrosty znaczenia ludności w wieku poprodukcyjnym, np.: Jelenia Góra, Kłodzko, gminy powiatu wałbrzyskiego, jeleniogórskiego.

⁷ W podregionie legnicko-głogowskim kobiety żyją średnio osiem lat dłużej niż mężczyźni (kobiety – 79,6 lat, mężczyźni – 71,6 lat); jest to parę miesięcy dłużej niż średnio w województwie.

⁸ S. Górecka, P. Bezdeń, P. Tomczak, *Analiza rozwoju społecznego w świetle programowania rozwoju gospodarczego na podstawie prognoz zmian demograficznych i społecznych na rozwój gospodarczy Dolnego Śląska*, UMWD, Wrocław 2010, s. 155.

Zaawansowanie procesu starzenia się ludności Dolnego Śląska potwierdza także mediana wieku. Dla całego województwa jest ona wysoka i wynosi 39 lat, są również obszary, dla których parametr ten przekroczył wartość 40 lat (Jelenia Góra, gminy powiatu kłodzkiego, jeleniogórskiego, wałbrzyskiego). Na przykład co drugi mieszkaniec Jeleniej Góry ma 42 lata⁹.

Ryc. 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminach woj. dolnośląskiego w 1995 (A) i 2009 (B) roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁹ Tamże, 157.

Według prognoz demograficznych dla województwa do roku 2020 nastąpi utrzymanie obowiązujących obecnie tendencji¹⁰. Należy spodziewać się dalszego spadku liczby ludności w województwie o 2,7%, tj. o 77 tys., co szczególnie dotyczyć będzie miast. Na obszarach wiejskich, podmiejskich oraz w gminach powiatu polkowickiego, jeleniogórskiego, trzebnickiego oraz milickiego przewidywany jest wzrost liczby ludności.

Należy spodziewać się dalszych spadków przyrostu naturalnego w latach 2010–2020 o 14%. Prognoza do roku 2020 przewiduje również ujemne saldo migracji wewnętrznych o około 280–360 osób rocznie; dotyczyć to będzie głównie miast, na wsi saldo migracji wewnętrznych cały czas będzie dodatnie, jednak także będzie podlegać tendencji spadkowej.

Jeżeli prognozy ruchu naturalnego i wędrownego do 2020 roku sprawdzą się, nastąpią daleko idące zmiany w strukturze według wieku, szczególnie znaczące w odniesieniu do grupy ludności poprodukcyjnej. Prognozowany jest wzrost tej grupy wiekowej do roku 2020 o ponad 37% w stosunku do 2009 roku (z 479 tys. do 657 tys.), co wpłynie na wzrost udziału tej grupy do 23,5% ogółu ludności. Proces ten szczególnie intensywnie ma przebiegać w miastach (25% ludności). Prognozy zakładają dalsze starzenie się społeczeństwa Dolnego Śląska i umacnianie modelu regresywnego społeczeństwa.

Uwagi końcowe

Województwo dolnośląskie podlega procesom demograficznym, które mają miejsce w całym kraju, jednak ich intensywność jest znacznie większa niż średnio w Polsce¹¹. Jest to region, w którym procesy starzenia się społeczeństwa są bardzo zaawansowane, ale również bardzo zróżnicowane przestrzennie. Wyodróżniono regiony o różnym przebiegu i intensywności analizowanych procesów demograficznych oraz wskazano na charakterystyki popytu dla poszczególnych segmentów oraz przykłady spodziewanego zainteresowania turystycznego (tabela 1). Zestawienie świadczy o dużym zróżnicowaniu segmentów turystycz-

¹⁰ *Prognoza ludności do 2020 roku*, Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl, 5.11.2011.

¹¹ S. Górecka, P. Bezdeń, P. Tomczak, *Analiza rozwoju...*, *op. cit.*, s. 119–136.

nych na Dolnym Śląsku pod względem cech demograficznych, co daje bardzo szeroki wachlarz adresowanych ofert i produktów turystycznych.

Tabela 1

Charakterystyka uwarunkowań demograficznych popytu turystycznego mieszkańców Dolnego Śląska

Charakterystyka demograficzna obszarów	Lokalizacja obszarów – przykłady	Dominujący segment	Cechy popytu turystycznego	Spodziewane zainteresowanie turystyczne –przykłady
obszary charakteryzujące się wzrostem liczby ludności, dodatnim przyrostem naturalnym, z przewagą kobiet w strukturze, społeczeństwo młode (o niskich wskaźnikach obciążenia demograficznego)	obszary metropolitarne Wrocławia, gminy powiatu milickiego, obszary wiejskie otaczające miasta	młodzież szkolna, młodzież akademicka, pracujący, single, rodziny z dziećmi, kobiety	zapotrzebowanie na oferty dla rodzin z dziećmi; wzrost popytu na łatwy transport; zwiększenie popytu na luksus i tzw. małe przyjemności; rozwój oferty turystyki weekendowej; wzrost popytu na produkty dla osób podróżujących pojedynczo; wzrost popytu na jakość, wygodę i bezpieczeństwo	turystyka weekendowa, wakacyjno-urlopową; turystyka wypoczynkowa (np. biwaki, agroturystyka, wypocznik nad wodą w lesie, plaża itp.); turystyka krajoznawcza (wycieczki przedmiotowe, zielone szkoły); turystyka kwalifikowana; pakiety spa, wellnes
obszary charakteryzujące się wzrostem liczby ludności, dodatnim przyrostem naturalnym, z przewagą mężczyzn w strukturze, społeczeństwo młode (o niskich wskaźnikach obciążenia demograficznego)	LGOM, obszar wałbrzyski, północno-wschodnia część województwa	młodzież szkolna, młodzież akademicka, pracujący, single, rodziny z dziećmi, mężczyźni, pracujący		turystyka weekendowa, wakacyjno-urlopową; turystyka wypoczynkowa (np. biwaki, agroturystyka, wypocznik nad wodą, w lesie itp.); turystyka krajoznawcza (np. wycieczki przedmiotowe, zielone szkoły); turystyka kwalifikowana; wędkarstwo, golf
obszary spadku liczby ludności, z zaawansowanymi procesami depopulacyjnymi (przewaga od-	gminy miejskie sudeckie, gminy wiejskie Sudetów Zachodnich	pracujący, emeryci, renciści, osoby samotne, rodziny z dziećmi,	większy popyt w miesiącach przed i po sezonie; położenie nacisku na rozwój turystyki na terenach	turystyka uzdrowskowska, religijna, agroturystyka, sentymalna, wędkarstwo, turystyka krajo-

plywu ludności), wysokie wskaźniki obciążenia demograficznego			wiejskich; wprowadzanie udogodnień infra- strukturalnych dla osób starszych; wzrost popytu na spokojniejsze obiekty rozryw- kowe; w marketingu należy mniej podkreślać wiek, a bardziej komfort	znawcza (obiekty kulturowe i przy- rodnicze), wypo- czynek w lesie, nad wodą, w górach, turystyka społecz- na
obszary spadku liczby ludności, niskie wskaźniki przyrostu natu- ralnego, dodatnie saldo migracji ogółem, wysokie wskaźniki obcią- żenia demogra- ficznego	gminy wiejskie sudeckie			

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że zasadniczo zwiększy się udział ludności w wieku poprodukcyjnym, co jednak na razie nie będzie przekładało się na wzrost otrzymywanych emerytur, stąd w najbliższej perspektywie aktywność turystyczna dolnośląskich emerytów zasadniczo się nie zmieni. Wyjątkiem może być turystyka uzdrowiskowa oraz turystyka społeczna, które rządzą się odmiennymi prawami. W najbliższych latach podstawowym segmentem, jak widać kurczącym się, pozostaje grupa ludności w wieku 15–24 lata, która jednak ze względu na niewielki dochód nie jest najbardziej atrakcyjnym ekonomicznie segmentem.

Najbardziej rokującym segmentem według cech demograficznych wydaje się być segment rodzin z dziećmi, a także osób samotnych. Ze względu na utrwalanie się modelu rodziny 2+1 obciążenie budżetów domowych potencjalnie się zmniejszy, więc nadwyżka może być przeznaczona na aktywność turystyczną.

DEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF TOURISM DEMAND OF LOWER SILESIAN RESIDENTS

Summary

According to W. Hunziker and K. Krapft, tourism demand is “the sum of all goods and services, that tourist are inclined to purchase by given prince level”. There are many

determinants of tourism demand in the region, among the group most frequently emphasized are mentioned: economic factors, demographic, geographic, legal and political, social and psychological factors.

The aim of the paper is to identify the major demographic determinants of tourism demand concerning the population of Lower Silesia region in the years 1995-2009. The study analyzed the demographic issues, especially the change in population size, population structure by age and gender, processes associate with natural increase and migrations of people.

It was presented also population projections for 2020. Also was highlighted the use of knowledge about demographics in shaping tourism products for the inhabitants of Lower Silesia region.

Translated by Małgorzata Leśniak-Johann